

26 september 2023

Trauma bij vluchtelingkinderen

Phildy Asamoah MSc., Projectleider/adviseur

Indeling

- Trauma
- Impact van de vlucht
- Versterken van veerkracht
- De rol van school

Vluchten als ACE (ingrijpende jeugdervaring)

Potentieel traumatische gebeurtenissen

Lijst van ACE's:

- Lichamelijke of emotionele mishandeling, misbruik of verwaarlozing
- Huiselijk geweld
- Psychische problemen in het gezin
- Opgroeien in armoede
- Buurtgeweld
- **Oorlog en gedwongen migratie (later toegevoegd aan ACE's lijst)**
- Ongedocumenteerd verblijf (later toegevoegd aan ACE's lijst)
- Discriminatie en pesten (later toegevoegd aan ACE's lijst)

>4 ACE's vergroot kans op leer- en gedragsproblemen

Trauma

- Traumatische gebeurtenis: **feitelijke gebeurtenis** buiten het patroon van menselijke ervaring die leed zou kunnen veroorzaken bij vrijwel iedereen (objectief).
- Traumatische ervaring: **het ondervonden hebben**, getuige geweest zijn of geconfronteerd zijn met gebeurtenis(sen) die dreigende dood of ernstige verwonding bij betrokkenen of anderen hebben veroorzaakt (subjectief).
- Traumatisering: **emotionele en fysieke processen** en uitingen daarvan die plaatsvinden tijdens de traumatische ervaring en tot lange tijd daarna. Gebeurtenis heeft dusdanige impact dat het reacties geeft op fysieke regulatie en op sociaal-emotionele vlak.

Cijfers psychische gezondheid vluchtelingkinderen

Geschatte prevalentie:

- 16 tot 53% PTSS
  - 10 tot 33% depressie
  - 9 tot 32% angststoornissen
  - 20 tot 35% emotionele en gedragsproblemen
-
- Opvang in de regio verhoogd het risico op psychische klachten
  - PTSS vaak gerelateerd aan ervaringen in land van herkomst
  - Depressie vaak gerelateerd aan huidige stressoren
  - Somatisatie van stress -> algehele malaise of gegeneraliseerde pijn

Gezinsfactoren belangrijke voorspeller psychosociale problemen kinderen

Invloed vlucht op psychische gezondheid

Beïnvloedende factoren:

- Chronische stress door omstandigheden voor de vlucht
  - Oorlog en geweld, verlies van familie, discriminatie in land van herkomst
- Chronische stress door omstandigheden tijdens de vlucht
  - Geweld, sociale uitsluiting ,alleen vluchten (AMV extra kwetsbare groep, vaker traumatische ervaringen, grotere kans op psychosociale problemen)
- Chronische stress door omstandigheden na de vlucht
  - Lage sociaal economische positie na de vlucht (ook discriminatie en stigma)
  - Ongedocumenteerd verblijf

Invloed van vlucht op psychische gezondheid

Andere beïnvloedende factoren:

- Psychosociale problemen van de ouders
  - Ouders kunnen trauma hebben meegemaakt/veel stress door onzekerheid
  - Parentificatie kinderen bij veel stress ouders

- Stigma rond psychosociale zorg
  - Stigma rond praten over (mentale) problemen
  - Niet herkennen of erkennen van mentale problemen

Invloed vlucht op fysieke gezondheid

Beïnvloedende factoren:

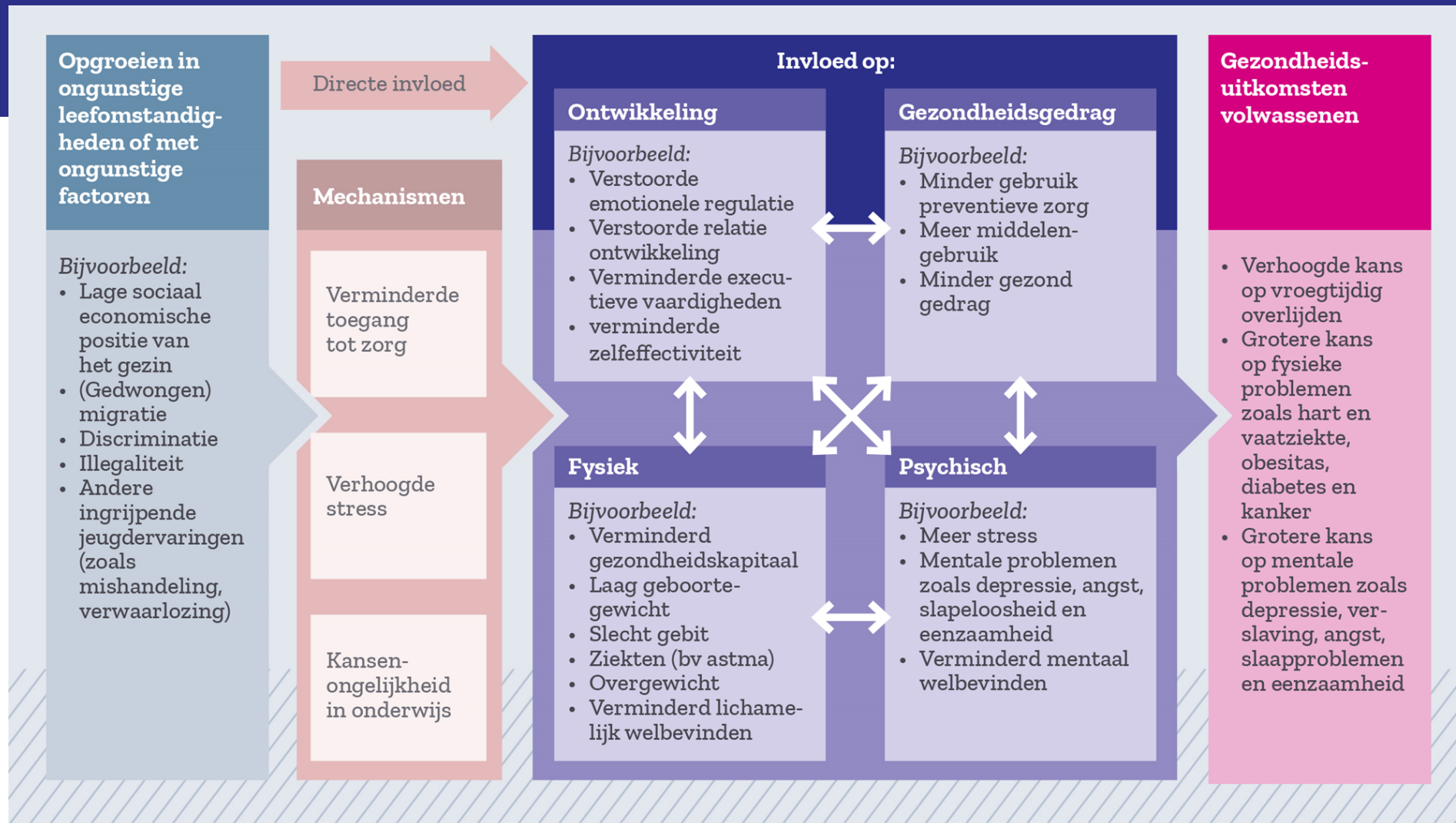
- Gebrek aan medische zorg (ook preventief bijv. vaccinaties)
- Gebrek aan voeding
- Fysieke mishandeling en misbruik

- AMV hoogste risico

Invloed vlucht op maatschappelijke positie kinderen

- Onbekendheid met NL school- en gezondheidszorgsysteem
- Opvoednormen en doelen anders dan gewend
- Regelmatig armoede, financiële beperkingen
- Ouders moeten hun rol herzien (statusverlies)
- Gebrek aan privacy (vooral in AZC)
- Onzekerheid verblijf (ook bij tijdelijke status)

Invloed vluchten op gezondheidsuitkomsten

Beschermende factoren op drie niveau's

Beschermende factoren	Risicofactoren
Individueel	
Zelfbeschikking	Directe blootstelling aan geweld
Zelfvertrouwen/persoonlijke trots	Cumulatieve blootstelling aan schokkende gebeurtenissen
Sociaal vaardig en empathisch	Slechte levensomstandigheden voorafgaand, tijdens en na de vlucht
Gezond en normale intelligentie	Pre-existente ziekten
Familie/gezin	
Gezinsleden aanwezig in alle fasen van migratie	Niet gelijktijdig reizen, familieleden elders, onderweg of omgekomen Alleenstaande minderjarige vreemdeling
Sterke gezinscohesie	Ontbreken van emotionele nabijheid
Familieleden in Nederland	Psychische problematiek ouders (met name moeder)
Ouderlijke steun en betrokkenheid	Kindermishandeling
Maatschappij	
Goed sociaal netwerk	Moeizame integratie
Peer support	Sociaal isolement
Toegang tot school/positieve schoolervaring	Discriminatie/pesten
Hoge sociaal-economische status	Financiële problemen

Welbevinden en veerkracht vluchtelingkinderen

- Gewone kinderen in ongewone situaties
- Symptomen zijn gewone reacties op ongewone gebeurtenissen → kunnen lang duren en gaan niet altijd vanzelf over
- Veerkracht wordt beïnvloed door een complex geheel van risico- en beschermende factoren in het kind, de familie, de cultuur, school en de samenleving

Deze kinderen krijgen veel te maken met situaties die 'ongewoon' zijn; school als belangrijke plaats om daaraan te ontsnappen

- Veiligheid
  - Structuur en uitdaging (daardoor verwerken makkelijker)
  - Even 'verlost' van zorgen
  - Grip krijgen op leven in Nederland
  - Aandacht krijgen en sociale steun; verbondenheid ervaren
  - Focussen op verminderen van stress i.p.v. verminderen van probleemgedrag!
-
- → Thuis voelen op school = lagere kans op post-traumatische stress, depressie en angsten (Fazel, 2012)

Herstel veerkracht

Schokkende gebeurtenis	Herstel gevoel van veiligheid
Onvoorspelbaarheid	Voorspelbaarheid
Controleverlies	Controlemogelijkheden
Chaos	Duidelijkheid
Onbetrouwbaarheid	Betrouwbaarheid

Trudy Mooren, 2019

- Ook: Dagstructuur, school, sport, sociaal, grenzen
- En: Getraumatiseerde kinderen hebben baat bij volwassenen die als pleitbezorger voor het kind kunnen optreden

Gedrag en emoties op school

Onzichtbare koffer: met alles wat kind gelooft over zichzelf en anderen → Overtuigingen en verwachtingen beïnvloeden gedachten en gedrag → Via externe triggers

- Kinderen zijn niet altijd goed in reguleren emoties
- Alleen reageren op gedrag → verhoogt stress
- Leraar nodig om te helpen bij reguleren emoties → ‘ondertitelen’, rol als co-regulator

Bron: Leony Coppens, 2022

Sociale steun en verbinding op school

- Verbinden met alle leerlingen.
  - → Voorbeelden: maatjes 'aanstellen', groepsgesprek over verhuizen, verschillende feestdagen samen vieren
- Interesse hebben in leefwereld en positieve herinneringen thuisland; (indirect) extra aandacht geven
- Werk aan een empathische houding bij klasgenoten

Normaliseren op school

- Gesprekken met kinderen over moeilijke onderwerpen niet vermijden, deze zijn deel van de werkelijkheid van de kinderen → Leerlingen daarbij uitnodigen ook elkaar te ondersteunen
- Sommige kinderen ambivalent mbt praten over wat ze hebben meegemaakt / het verleden, anderen delen juist gemakkelijk hun ervaringen
- Sommigen willen het liefst enigszins onzichtbaar zijn
- De extra aandacht moet niet teveel opvallen (indirect geven)
- Cultuursensitieve en traumasensitieve benadering -> Saphinah YOIN

Vragen?

Links naar info en tools (zie ook: Pharos.nl)

Welbevinden op school: <https://www.pharos.nl/welbevinden-op-school/>

Werken aan welbevinden vluchtelingen: <https://www.pharos.nl/infosheets/hoe-werk-je-aan-welbevinden-op-scholen-met-vluchtelingen-en-andere-nieuwkomers/>

Cultuursensitief werken: <https://www.pharos.nl/kennisbank/cultuursensitief-werken-met-jeugdigen-en-gezinnen/>

Dank voor jullie aandacht!

Voor meer informatie of vragen:

p.asamoah@pharos.nl

Disclosure belangen spreker

(potentiële) belangenverstrengeling	Geen
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Geen
<ul style="list-style-type: none"> • Sponsoring of onderzoeksgeld • Honorarium of andere (financiële) vergoeding • Aandeelhouder • Andere relatie, namelijk ...	<ul style="list-style-type: none"> • • • • <p>n.v.t.</p>